

Radosti a (velké) strasti

Státní volby ve východním Německu 1. září přinesly některým radost, jiným hluboký žal.

U některých to spíše než radost bylo oddechnutí si úlevou; ani v Sasku, ani v Braniborsku nedali voliči ultrapravicové, fašistům nakloněné Alternativě pro Německo (AfD) první místo, po němž tak toužila.

V Sasku tomu zabránila pravicová, ale ne extrémistická CDU, která si udržela první místo, jež tam drží od sjednocení Německa v roce 1990. její současná koalice s SPD už ale možná není; k padesáti procentům parlamentních křesel, potřebných k sestavení vlády, teď musí utvořit trio. Protože AfD a die Linke jsou zde tabu, zdá se být nevyhnutelným podivné *jevištní trio* CDU, SPD a Zelení.

V Braniborsku, jež obklopuje Berlín, bylo vítězství AfD odvráceno také, když si Sociální demokraté zachovali první místo, jež tu drží od sjednocení. Ale jejich současný duet se značně oslabenou die Linke musí ustoupit triu. Jistotu pozvání coby druhé housle mají Zelení. Bude die Linke pozvána k doladění, nebo, protože se zdá být vyřazena, ji nahradí CDU a stát se tak posune doprava? I takové řešení je možné.

V obou státech se tak vedoucí strany udržely na čele a odvrátily hrozbu AfD. Jenže v obou státech bolestně oslabily. V Sasku ubohá SPD, teď ztrácející sílu všude v horečnaté honbě za novými celonárodními předáky, získala nejhorší výsledek ve státních volbách ve svých poválečných dějinách, méně než osm procent! Žádné šťastné cinkání sklenic se šampaňským ve stranických štábech.

Co se týče Zelených, mohou být celkem spokojeni. Ve východním Německu byli zatím velmi slabí. Teď si vylepšili pozici o tři nebo čtyři procenta a mohou být zastoupeni v obou nových státních vládách, a měkká teplá kabinetní křesla jsou mnohem pohodlnější než studenější a tvrdší křesla opozice. Nabízejí také mnohem víc příležitostí, politických i osobních.

AfD nedosáhla na vítězství, o něž usilovala, ale nemá důvod si stěžovat: v Sasku poskočila z 9,7 % v roce 2014 na vysokých 23,5 %, v Braniborsku vzlétla z 9,7 % na velice silných 27,5. stala se tak v obou státech nejsilnější opoziční stranou; prudký pokrok pro šestiletou stranu. Opoziční lavice nakonec nejsou až tak tvrdé (zvláště se železnými kříži a svastikami, vytetovanými pod parlamentními kalhotami). AfD může být víc než šťastná; dobrá rada pro všechny ostatní je nadále se bát, nebo - což je daleko lepší - zůstat ostražití.

Leč ó běda, ou, achich ouvej: stranou, jež minulou neděli utrpěla nejvíc, je die Linke. V Sasku, kde byla dlouho nejsilnější opozicí, klesla z téměř 19 % na 10,4; v Braniborsku to bylo podobné, dosud slabší koaliční partner, teď spadla z 18,6 % v roce 2014 (a 28 % ve 2004 [!]) na 10,7. Jedním slovem **devastující!**

Čím to vysvětlit? Mnozí staré NDR věrní levičáci zemřeli. Stejně tak důležité je, že die Linke byla po celá léta vnímána coby protestní strana, nejtvrději bojující za pracující ve východním Německu, kteří stále oprávněně cítí, že se s nimi zachází coby s občany druhé kategorie. Platy a mzdy jsou ve srovnání se západním Německem horší a průmysl se nikdy skutečně nevzpamatoval z téměř naprosté zkázy, když bylo východní Německo „sjednoceno“ (mnozí teď říkají „kolonizováno“) a západní Němci získali kontrolu téměř ve všech společenských složkách. Většinou si ji udrželi dodnes; celé oblasti jsou ekonomicky vyprahlé, zbavené tolik potřebných, ale ne až tak ziskových obchodů a telegrafního, autobusového a vlakového spojení.

V 90. letech Strana demokratického socialismu (přejmenovaná na die Linke po spojení se západoněmeckou WASG v roce 2007, *pozn. aut.*) často vystavena nátlaku a diskriminaci. Zvlášť v pravici ovládaném Sasku vládou CDU trvale stavěla, a pořád stává, die Linke, NDR a všechny socialistické myšlenky či ideály na roveň fašistické „totalitě“. V mnoha tvrdě postižených městech takové dobře přizívané předsudky povzbudily fašistické živly, často s tajnou úmluvou s křesťansko-demokratickými starosty, policií a dalšími institucemi, k útokům a někdy i k bránění činnosti die Linke. Ve vzduchu byl často pach a hrozba násilí - a často dost reálně.

Ale v jiných oblastech, zvlášť ve městech, die Linke získávala na síle, často s 20, 45 i více procenty voličů, a občas získala politickou pozici starosty, předsedy okresu či poslance Bundestagu ve městech jako Lipsko, Frankfurt (nad Odrou), Postupim, a v Durynsku dokonce ministerského předsedy. Ale tento postupný zisk úctyhodnějšího postavení ironicky vytvořil úplně jiný problém. Dokonce tam, kde starosta za die Linke považoval za nutné přilákat západoněmecké nebo zahraniční firmy, aby získal silně potřebná pracovní místa (a daně na školy, pouliční osvětlení či jiné potřeby). Ale podpora bojů pracujících za vyšší příjmy a lepší podmínky nebyla pro takové firmy přesně oním stimulem. Kam se měl starosta nebo člen koaliční vlády za die Linke obrátit? Mnozí shledali účelným prosazovat „ekonomický pokrok“ - hledat víc pracovních míst a méně nepřátel.

Bez ohledu na to, jak se rozhodli, sdělovací prostředky to s jistotou zkreslily, zlomyslně, ale chytře! Výsledek a hlavní faktor v nedělních prohrách: mnozí východní Němci došli k názoru, že die Linke je součást opovrhovaného, dokonce nenáviděného „establishmentu“ - zvlášť, jak tomu většinou bylo, když se die Linke ukázala být „umírněnou“! A AfD možná, mysleli si, alespoň součástí „tohoto spolku“ není!

Jsou tu některé paralely s USA po občanské válce. Vyšší třídy Severu i Jihu dokázaly nalít zášť a hořkost „poražených“, všech bílých, do nenávisti k „ostatním“, bývalým otrokům, a klamně tak nasměrovat jakoukoli opozici vůči jejich brutální kontrole na Severu i na Jihu.

Ve východním Německu, kde tolik lidí cítilo, že jsou poražení, oklamání, zanedbávání, diskriminováni povýšeneckými „Wessis“ (Zápaďáky), kteří vše převzali, dokázala AfD klamavě přesměrovat čtvrtinu populace k odvedení frustrace proti těm, kteří mluví německy s přízvukem, nosí neobvyklý oděv nebo věří v trvale odsuzovaný islám. „»Jiní« byli upřednostněni - na náš úkor!“ - Stíny Trumpa!

+++++

Krutá porážka jako ubohý výsledek 5,5 % v evropských volbách vyžaduje důraznou změnu myšlení v politice, strategii i taktice.

V Braniborsku ani Sasku tomu tak nebylo, a nelze to kritizovat. Ale problémy die Linke jsou svou povahou celonárodní a ve skutečnosti často mezinárodní. Řešení vidím v mnohem radikálnějších bojích za práva pracujících. I když jsou vždy nedílnou součástí předvolebních programů die Linke, myslím, že slova v programech, na plakátech nebo přednesená v parlamentních projevech s televizními sestřihy by měly formovat toliko pozadí hodně viditelných ukázek síly „obyčejných lidí“. Navzdory zlomyslným sdělovacím prostředkům je třeba hledat důmyslné akce, jež dostanou lidi z převažujícího důrazu na četné aplikace, videohry a podobně, k činnostem venku, kde spojí ruce a dají hlavy dohromady a vykročí k prosazení vlastní věci. To by mělo zdůraznit přátelství a solidaritu s imigrantskými skupinami a nikdy by nemělo zanedbat citovou hodnotu písní a umění. Mnohá hnutí, od

Marseilles po Santiago, od občanské války po boj za lidská práva, hodně získávala z dobrých bojovných songů, často v různých jazycích.

Během takových akcí se dá vysvětlovat, byť nikdy s despektem a vychytrale, že nedostupné výdaje na bydlení, špatná, nejistá či dokonce žádná zaměstnání, obavy o budoucnost vlastních potomků jsou úzce spjaté s podporou důstojného žití a s mírem na jiných kontinentech.

Nový domov nebo lepší škola jsou spjaté s většími problémy jako s výdaji na zbrojení, válkou a mírem, a dlouhodobě s budoucím cílem, změnou systému. Ta by znamenala (ve východním Německu už podruhé) konfiskaci nesmírného bohatství a moci malé kliky obrovských zbohatlíků, od monopolu na osiva k léčivům, od kontroly sdělovacích prostředků po výrobu raket, od nenasytných aut po žravé vládců maloobchodu, rozbít jejich svírání všech podvedených a vykořisťovaných, od skladů Amazonu v Berlíně po vykořisťovatelské podniky v Bangladéši. Naděje na správu dílen těmi, kdo v nich pracují, musí být udržována při životě nebo oživena.

Mohou tak smělé posuny jako tyto obnovit sílu die Linke? Někteří na levici se už vzdali die Linke, rozpolcené vnitřními spory kolem hnutí nazvaného „Aufstehen“, vedeného velkou řečnicí die Linke Sahrou Wagenknechtovou, jež stranu roztrhala, místo aby ji posílilo. Ale kdyby měla strana klesat hlouběji s počtem voličů nebo se rozštěpit a rozpadnout, nebylo by ani hlasitého, zřetelného hlasu či hlasování v Bundestagu nebo ve státech, odmítajícího války v Afghánistánu nebo Mali, s jasným odmítnutím nebezpečí fašismu, s vystoupeními za práva pracujících. Minulost nabízí hořká poučení.

Kdyby se jen poučila z katastrofy z 1. září a zapojila se do radikálních, správně namířených bojů na základní úrovni, mohla by být die Linke zachráněna dřív, než bude pozdě (jen die Linke? Co takhle zkusit dosadit... *pozn. překl.*). v téhle mocné zemi, v těchhle stále těžších časech, to je zoufale nutné (!), a také kdyby nejvýš naléhavě urovnala spor kolem založení hnutí „Aufstehen“ (“Povstaňte”), vedené spolupředsedkyní parlamentní frakce Sahrou Wagenknechtovou, jež stranu s jistotou poškozují v očích veřejnosti.

Berlin Bulletin č. 164, 2. září 2019

Victor Grossman (překlad Vladimír Sedláček)